

Warszawa, 1.06.2017 r.

Stanisław Koziej

były szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego,
były wiceminister obrony narodowej

Pan
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
Andrzej Duda

Pani
Prezes Rady Ministrów
Beata Szydło

Czwarty list otwarty do Pana Prezydenta i Pani Premier
w sprawie planowanej zmiany roli szefa Sztabu Generalnego WP

*Szanowny Panie Prezydencie,
Szanowna Pani Premier,*

Piszę kolejny list otwarty w sprawach obronności Rzeczypospolitej Polskiej. Tym razem w związku z planowaną przez Ministerstwo Obrony Narodowej zmianą dotychczasowej roli szefa Sztabu Generalnego WP przez powierzenie mu funkcji dowódcy Sił Zbrojnych RP. Proponuję zaniechanie tej zmiany. Oto uzasadnienie:

Funkcje szefa Sztabu Generalnego i dowódcy Sił Zbrojnych powinny pozostać rozdzielone. To jest zasada fundamentalna w rozwiniętym systemie cywilnego i demokratycznego zwierzchnictwa nad wojskiem. Ma ona głębokie uzasadnienie szczególnie w warunkach współczesnych demokracji, w których władze cywilne, w tym cywilni ministrowie obrony, mają coraz większe kompetencje władcze w stosunku do wojska i to nie tylko czysto polityczne, ale także szeroko merytoryczne na poziomie strategicznym (kadrowe, organizacyjne, rozwojowe, z coraz większymi kompetencjami operacyjnymi łącznie). Aby mogły je należycie realizować, muszą mieć fachowy, właśnie wojskowy, strategiczny organ pomocniczy (doradczy).

Tak jest w największych demokracjach politycznych i najbardziej doświadczonych operacyjnie oraz najnowszych historycznie systemach wojskowych – w USA i w NATO. Tam odpowiednicy naszego szefa Sztabu Generalnego nie dowodzą, lecz są strategicznymi pomocnikami cywilnych władz politycznych (Prezydenta i Sekretarza Obrony w USA czy też Rady Północnoatlantyckiej w NATO), którym to bezpośrednio podlegają dowództwa wojskowe. W USA taką pomocniczą dla najwyższych władz politycznych rolę pełni Przewodniczący Połączonego Szefostwa Sztabów (Chairman of the Joint Chiefs of Staff – CJCS). Amerykanie rygorystycznie przestrzegają zasady rozłączenia tej funkcji od funkcji dowódczych, aby zagwarantować Prezydentowi i Sekretarzowi Obrony obiektywność pomocniczości CJCS. Analogicznie jest w NATO, gdzie z kolei „zbiorowy” odpowiednik naszego szefa Sztabu Generalnego, czyli Komitet Wojskowy składający się właśnie z szefów sztabów, nie pełni funkcji dowódczych lecz wyłącznie wspierającą (doradczą) w stosunku do decydenta polityczno-strategicznego, jakim jest Rada Północnoatlantycka (*rolę i główne zadania CJCS oraz KW NATO ilustruje załącznik nr 1*).

Współcześnie strategiczne organy pomocnicze (jak właśnie Komitet Wojskowy NATO i CJCS w USA) pełnią rolę zwornika demokratycznego, cywilno-wojskowego systemu kierowania siłami zbrojnymi. Są swego rodzaju sztabowym „łącznikiem” między cywilną władzą polityczną a dowództwami wojskowymi, zapewniając możliwość obiektywnego doradztwa w formułowaniu i stawianiu zadań strategicznych siłom zbrojnym przez władze polityczne oraz nadzoru, oceniania i weryfikowania przez nie działań najwyższych dowództw wojskowych i poprzez to całych sił zbrojnych.

Tak właśnie w sensie prawnym jest obecnie i u nas. Szef Sztabu Generalnego jest najwyższym wojskowym, „pierwszym żołnierzem” i „prawą ręką” ministra w kierowaniu całokształtem funkcjonowania Sił Zbrojnych, łącząc sztabowo i merytorycznie władzę cywilną z wojskową (*ustawowe zadania i istotę roli szefa SG ilustruje załącznik nr 2*). Planowane uczynienie szefa Sztabu Generalnego dowódcą Sił Zbrojnych oznaczałoby skasowanie jego roli doradczej, pomocniczej dla władz państwa. W wyniku tego Minister Obrony Narodowej, Rada Ministrów, Premier, a w czasie wojny także Prezydent (kierujący obroną państwa prowadzoną przez Naczelnego Dowódcę SZ), pozbawieni zostaliby merytorycznego wsparcia w kierowaniu Siłami Zbrojnymi i w ogóle sprawami militarnymi w państwie. Nie można przecież zakładać, że dowódca Sił Zbrojnych (szef Sztabu Generalnego w tej roli) mógłby obiektywnie oceniać, proponować, nadzorować i doradzać w sprawach kierowania ... dowódcą Sił Zbrojnych (czyli samym sobą).

W sumie na zmianie roli szefa Sztabu Generalnego ucierpiałaby jakość cywilnego zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi, stałaby się ona mniej merytoryczna, niestrategiczna. W skrajnym przypadku brak prawnego obowiązku korzystania z pomocy szefa Sztabu Generalnego w podejmowaniu decyzji dotyczących wojska stworzyłby prawne możliwości samowolnego, woluntarystycznego, abstrahującego od racji merytorycznych, kierowania Siłami Zbrojnymi przez silnego kompetencyjnie cywilnego Ministra Obrony Narodowej, co stwarzałoby dodatkowe ryzyko błędów strategicznych w sprawach bezpieczeństwa narodowego. Chyba że jego rolę sprowadziłoby się (co nie wydaje się możliwe, a z pewnością nie byłoby zasadne) ponownie do tej z pierwszego okresu kształtowania się w Polsce cywilnej kontroli nad wojskiem na początku lat 90., kiedy to funkcja Ministra Obrony Narodowej w systemie kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi została zdominowana przez ówczesnego szefa Sztabu Generalnego (gen. T. Wilecki). Jest oczywiste, że obydwie powyższe opcje potencjalnych skutków planowanej zmiany roli szefa Sztabu Generalnego byłyby niekorzystne dla bezpieczeństwa Polski.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty apeluję do Pana Prezydenta i Pani Premier o powstrzymanie tej szkodliwej dla cywilnej i demokratycznej kontroli nad Siłami Zbrojnymi RP zmiany.

Z wyrazami szacunku
Stanisław Koziej

Załączniki:

1. *Kompetencje CJCS w USA i Komitetu Wojskowego NATO*
2. *Ustawowe kompetencje i rola szefa Sztabu Generalnego w cywilno-wojskowym kierowaniu SZ*

Chairman of the Joint Chiefs of Staff (CJCS)
(amerykański odpowiednik polskiego szefa Sztabu Generalnego)

The CJCS is the principal military advisor to the President, the NSC, and SecDef and functions under the authority, direction, and control of the President and SecDef. The CJCS assists the President and SecDef in providing for the strategic direction of the Armed Forces. Communications between the President or SecDef and the CCDRs are normally transmitted through the CJCS.

- a. The CJCS is appointed by the President, with the advice and consent of the Senate, from the officers of the regular component of the United States Armed Forces.
- b. The CJCS arranges for military advice, as appropriate, to be provided to all offices of SecDef.
- c. While holding office, the CJCS outranks all other officers of the Armed Forces. The CJCS, however, may not exercise military command over the CCDRs, JCS, or any of the Armed Forces.
- d. Subject to the authority, direction, and control of SecDef, the CJCS serves as the spokesman for the CCDRs, especially on the operational requirements of their commands. CCDRs will send their reports to the CJCS, who will review and forward the reports as appropriate to SecDef, subject to the direction of SecDef, so that the CJCS may better incorporate the views of CCDRs in advice to the President, the NSC, and SecDef. The CJCS also communicates the CCDRs' requirements to other elements of DOD.
- e. The CJCS assists the President and SecDef in providing for the strategic direction of the Armed Forces. The CJCS transmits orders to the CCDRs as directed by the President or SecDef and coordinates all communications in matters of joint interest addressed to the CCDRs.

Komitet Wojskowy NATO
(szefowie sztabów generalnych państw członkowskich)

The Military Committee (MC) is the senior military authority in NATO and the oldest permanent body in NATO after the North Atlantic Council, both having been formed months after the Alliance came into being. It is the primary source of military advice to NATO's civilian decision-making bodies – the North Atlantic Council and the Nuclear Planning Group.

The Military Committee (MC) is the senior military authority in NATO.

It is the primary source of military advice to the North Atlantic Council (NAC) and the Nuclear Planning Group, and assists in developing strategic policy and concepts.

It also provides guidance to the two Strategic Commanders – Allied Command Operations and Allied Command Transformation.

The Military Committee, chaired by the Chairman of the Military Committee, provides an essential link between the political decision-making process and the military structure of NATO.

It meets at the level of Military Representatives shortly after meetings of the NAC to follow up on Council decisions, and at the level of Chiefs of Defence Staff three times a year.

Its advice is sought prior to any authorization for military action and, consequently represents an essential link between the political decision-making process and the military structure of NATO.

It also provides military guidance to the Alliance's two Strategic Commanders and assists in developing overall strategic policy and concepts for the Alliance. In this context, it prepares an annual long-term assessment of the strength and capabilities of countries and areas posing a risk to NATO's interests.

Kompetencje szefa Sztabu Generalnego WP

- Art. 8.** 1. Do zakresu działania Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego należy:
- 1) planowanie strategicznego użycia Sił Zbrojnych;
 - 2) programowanie wieloletniego rozwoju Sił Zbrojnych;
 - 3) nadzór nad ogólną i operacyjną działalnością Sił Zbrojnych, w tym w szczególności nad planowaniem operacyjnym, gotowością mobilizacyjną i bojową, szkoleniem oraz rozwojem organizacyjno-technicznym Sił Zbrojnych;
 - 4) reprezentowanie Sił Zbrojnych w najwyższych kolegialnych organach polityczno-wojskowych organizacji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem;
 - 5) doradzanie Ministrowi Obrony Narodowej w sprawach dotyczących ogólnej i operacyjnej działalności Sił Zbrojnych;
 - 6) planowanie przygotowania Ministerstwa do funkcjonowania na stanowiskach kierowania w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny;
 - 7) przygotowanie i utrzymanie stanowisk kierowania w rejonach rozwinięcia zapasowych stanowisk kierowania obroną państwa dla Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów oraz ministrów i centralnych organów administracji rządowej wskazanych przez Prezesa Rady Ministrów.
2. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego wykonuje swoje zadania przy pomocy Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

